

Prof. Witold Jacyków
Uniwersytet Śląski
w Katowicach

Bielsko-Biała 10.02.2022r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej oraz dorobku artystycznego Pani mgr Patrycji
Toczyńskiej w związku z postępowaniem o nadanie stopnia naukowego doktora
przeprowadzonym w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej Telewizyjnej
i Teatralnej im. Leona Schillera
w Łodzi.**

Pani mgr Patrycja Toczyńska odbyła niestacjonarne studia doktoranckie na Wydziale Sztuki Mediów Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w dziedzinie "Sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki", w dyscyplinie artystycznej "Sztuki piękne". Ukończyła je w 2015r.

Wcześniej w latach 1999 - 2004 studiowała na kierunku Realizacja obrazu filmowego telewizyjnego i fotografii w zakresie filmu animowanego i efektów specjalnych w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi.

Jest również absolwentką Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Warszawie.

Powyższe informacje wskazują na ciągłość wykształcenia w zakresie sztuk wizualnych, które stanowiło podstawę do świadomej działalności artystycznej. Obecny etap doktoratu niewątpliwie można traktować jako rodzaj podsumowania nabytych w trakcie tej działalności doświadczeń.

Jej dotychczasowy dorobek artystyczny jest bogaty i obejmuje działalność wystawienniczą, publikacje, warsztaty i praktyki dydaktyczne.

Wystawy indywidualne:

Patrycja Toczyńska zrealizowała 2 wystawy indywidualne:

Sirens w trakcie Nocy Muzeów w Warszawie

i Gardenium w przestrzeni handlowej Joanny Hawort w Warszawie

Opracowała graficznie i filmowo w formie wizualizacji na żywo performance Joanny Hawrot w Teatrze Studio w Warszawie.

Publikacje:

W wykazie autorskim znalazły się pozycje publicznej działalności kandydatki w latach od 2013 - 2018. Działalność ta obejmowała prace z zakresu reżyserii, zdjęć operatorskich, montażu, postprodukcji i fotografii publikowane w prasie, mediach społecznościowych i magazynach internetowych.

Domną artystyczną Patrycji Toczyńskiej jest przekaz o charakterze reklamowym, w którym realizuje swoje liczne kompetencje w zakresie sztuk wizualnych.

W dokumentacji wymienione są 22 przykłady realizacji artystycznych ilustrowane zdjęciami oraz wyszczególnieniem udziału kandydatki w poszczególnych projektach, a także miejsca ich upublicznienia. /szczegóły do wglądu w dokumentacji autorskiej/

Warsztaty i praktyki dydaktyczne:

Dorobek dydaktyczny kandydatki obejmuje prowadzenie i współprowadzenie warsztatów fotograficznych.

W cyklicznym ciągu od 2013 - 2018 r. współprowadzenie wraz z Lidią Popiel warsztatów pt. "Ciało i dusza kobiety". Zajęcia z fotografowania dla grupy 10 osobowej. Wykład wprowadzający, omawianie techniki fotografowania oraz efektów pracy uczestników.

Warsztaty "Lexus foto action" z grupą 30 osobową, "Czarny las" grupa 30 osobowa, "Abc fotografii" 10 osób, "Yes I am beautiful" 15 osób.

Przytoczenie powyższych przykładów działalności dydaktyczno-komercyjnej dla tak licznych grup słuchaczy ma na celu wykazanie posiadanych przez kandydatkę umiejętności pedagogicznych. W ramach praktyk dydaktycznych zrealizowała 30 godzin zajęć dla studentów Warszawskiej Szkoły Filmowej.

Dodatkowo w okresie roku 2017 - 2018 prowadziła zajęcia z rysunku, malarstwa i fotografii w Białołęckim Ośrodku Kultury.

Jak wcześniej podkreśliłem, kandydatka specjalizuje się w fotografii komercyjnej. Tak pisze o sobie: "fotograf publikujący swoje zdjęcia min. w magazynach: Vogue Italia, Elle, Viva, Cosmopolitan, Wysokie Obcasy, Hiro, Vulkan Magazine NY, Gaga.

Reżyser, operator filmów i kampanii zdjęciowych m.in. dla marek: LaMania, Solar, Eveline, Nespresso, Logitech, Kate&Kate, Dr Irena Eris, Mattel, Sony, LG, Hawort, Tatum.

Kampanie społeczne "Less is more". Fotografia modowa, packshotowa, wizerunkowa, film i animacja".

Jest to symptomatyczne dla obecnych czasów w ogóle, a dla branży reklamowej w szczególności, że nobilitacją zawodową staje się kojarzenie indywidualnego dorobku ze znanymi, wpływowymi markami, które dokonują wyboru z ogromnej liczby propozycji. Oznacza to także, że twórczość kandydatki jest zauważana i doceniana w branży.

Istotny dla pracy doktorskiej był wcześniejszy projekt Patrycji Toczyńskiej pt. "Less is more. Naturalnie piękne kobiety".

Eksperyment polegał na wykonaniu portretowej sesji zdjęciowej dwudziestu kobietom znanym ze swojego publicznego wizerunku, wykonujących różne zawody eksponowane medialnie. Założeniem sesji była naturalność wyglądu. Naturalność, a więc rezygnacja ze wszystkich środków kosmetyczno - stylizacyjnych oraz postprodukcji cyfrowej stosowanych dla ukrycia mankamentów urody według przyjętych powszechnie schematów estetycznych.

Rodzaj sondażu czy obawa przed zburzeniem akceptowanego publicznie wypracowanego wizerunku jest silniejsza od poczucia niezależności i dystansu do presji społecznych. Wszystkie wypowiedzi kobiet uczestniczących w przedsięwzięciu podkreślają pierwszorzędną wagę naturalności w ocenie samych siebie, chociaż w życiu publicznym ulegają wymogom wyglądu systemowego.

Efekt końcowy stanowiła wystawa czarno - białych zdjęć prezentowana w galerii Nowy Świat Muzyki w Warszawie w 2018r.

Miałem okazję ją zobaczyć i rzeczywiście siła wyrazu przedstawionych fotografii oparta na bezpretensjonalności ujęć, koncepcji oświetlenia, rezygnacji z koloru, a przede wszystkim na przekonującej naturalności wizerunków uczestniczek projektu, potwierdzała jego sens. Konsekwencją eksperymentu było wykorzystanie jego idei w działaniach komercyjnych dla marki odzieżowej Tatum, gdzie tym razem barwne fotografie modeli obojga płci sfotografowanych "bez makijażu" były prezentowane w witrynach sklepowych, uzupełnione cytatami ich wypowiedzi o osobistych pasjach i upodobaniach.

W naturalny sposób pojawiło się pytanie, o determinację płci w postrzeganiu siebie przez ludzi, którzy zawodowo upubliczniają własne wizerunki. Tym razem chodziło o mężczyzn. Projekt nosił tytuł "Less is more. Raw man."

Pojęcie męskości w wypowiedziach oscyloowało wokół potocznie akceptowanych wzorców silnych, zdecydowanych, zaradnych ludzi z jednej strony, ale również zwracano uwagę na twórczą samorealizację, wrażliwość i kulturę. Oczywiście nie bez znaczenia był wybór kandydatów do wywiadu.

Przytoczenie powyższych działań artystycznych Patrycji Toczyńskiej jest ważne jako podłoże ideowe jej projektu doktorskiego pt. "Malowani chłopcy".

Temat pracy doktorskiej wiąże wcześniejsze doświadczenia zarówno w aspekcie założeń teoretycznych jak i realizacji fotograficznej.

Określenie „Malowani chłopcy” w polskiej ikonografii kojarzy się z ułanami i dzielnymi młodzieńcami, którzy eksponując wszelkie cechy męskości w znaczeniu wojskowym, są jednocześnie pięknymi obiektami pożądania dla kobiet. Patrycja Toczyńska używając tego określenia stara się nadać mu nowy sens. Jej „Malowani chłopcy” są uniwersalnie plastyczni. Ich uroda podatna na stylizację wymyka się wzorcom kulturowym określającym płęć według ogólnie przyjętych standardów.

Co w projekcie oznacza słowo malowani?

Czy to jest nawiązanie historyczne, czy chodzi o dosłowność makijażu, czy może jest to określenie symboliczne albo ozdobnik literacki?

W moim rozumieniu chodzi o proces kreacji w ujęciu szerszym niż tylko ubiór i stylizacja. To kreowanie postaci ambiwalentnych wizualnie i granie na subtelnym poczuciu własnej tożsamości płciowej. Doktorantka wydobywa na podobieństwo obrazu malarskiego ukryte właściwości formy opisującej przewrotnie treść, która zaskakuje choć pozornie wydaje się oczywista.

W projekcie występują modelki i modele, czyli osoby doskonale znające własny wygląd, przyzwyczajone do przyjmowania póz i zachowań oczekiwanych przez reżysera sesji. Doktorantka zastrzega, że projekt ma wyłącznie charakter artystyczny w znaczeniu doznań i emocji wizualnych i nie jest manifestacją poglądów i orientacji seksualnych.

Patrycja Toczyńska założyła całkowitą neutralność w akcentowaniu płci wymagającą od modeli umiejętności zdystansowania się do samych siebie. Osobiście wprowadziła liczne zabiegi stylizacyjne w wyglądzie modeli dla postawienia odbiorcy zdjęć w niepewności kogo ogląda. Punktem odniesienia w stylizowaniu ujęć były wzorce kultury popularnej z lat 70 i 80.

W komentarzu pisze: „Czasami, dla zmylenia widza, dawałam modelce męską stylizację i odwrotnie”, „W niektórych przypadkach, dla uzyskania bardziej artystycznego efektu, malowałam na skórze jakieś elementy albo podkreślałam oczy i usta makijażem. Wszystkie te zabiegi miały na celu zmylenie widza, czyli wprowadzenie go w zakłopotanie czy rzeczywiście ze zdjęcia spogląda chłopiec”

Oczywiście sama koncepcja dramaturgiczna zamiany obrazu płci w sztuce, a zwłaszcza w filmie nie jest czymś nowym, ale w pracy doktorskiej Patrycji Toczyńskiej istotny jest współczesny kontekst kultury masowej.

Odejście od przyjętych historycznie wzorców rodzi pytania o wizję przyszłości świata w aspekcie globalnej unifikacji i płynności postaw społecznych. Dodatkowo, aktualny, tragiczny scenariusz wydarzeń wojennych skłania do przemyśleń o ewentualnej potrzebie powrotu do postaw autentycznych wojowników.

Na dzieło artystyczne Pani Patrycji Toczyńskiej składa się seria 15 barwnych fotografii w formacie 60x80 cm. Upublicznienie nastąpiło w formie wystawy w dniu 27 lipca 2021 r. w przestrzeni twórczej „Defabryka” w Warszawie.

Patrycja Toczyńska przedstawiła kadry w postaci 13 półzblizeń oraz 2 zbliżenia twarzy zrealizowanych w podobnych warunkach oświetleniowych na ciemnym, neutralnym tle. Dobry wybór kadrów zasługuje na uwagę, ponieważ precyzyjnie uwydatnia drobne detale tworząc rodzaj mapy wizualnej zachęcającej do wędrówki po obrazie w celu weryfikowania pierwszego wrażenia, chłopak czy dziewczyna.

Sposób realizacji na przykładzie załączonego do dokumentacji albumu oraz zdjęć elektronicznych wskazuje na profesjonalne opanowanie warsztatu fotograficznego oraz wysokich kompetencji organizacyjnych w przeprowadzeniu całego procesu artystycznego.

Zdjęcia prowokują do dyskusji o zatracaniu na runku mody wyznaczników płci jako stałych punktów odniesienia w dedykowaniu ubioru. Wskazują na pojęcie modelu uniwersalnego, o urodzie damsko-męskiej, płynnie wcielającego się w obie role.

Toczyńska nie wartościuje i nie ocenia, ale wskazuje na ogólną tendencję posiłkując się przykładami z rynku mody.

Należy podkreślić, że obszar jej zainteresowań jest ściśle związany z badaniem wizualnych oznak przemian w komercyjnym postrzeganiu zjawisk modowych w ramach kultury popularnej.

W dysertacji teoretycznej pod tytułem „Malowani chłopcy” przedstawia drogę w kształtowaniu się pojęć określających męskość w rozumieniu społecznym i biologicznym jako wykładnię płci w danym okresie historycznym.

Poszczególne rozdziały poświęcone mężczyznom zatytułowane: heroicznym, w sztuce, fotografii, biologii, reklamie stanowią wyczerpujące wprowadzenie do idei projektu artystycznego. Tekst jest bogato ilustrowany licznymi przykładami omawianych zagadnień.

Praca stanowi interesujący materiał źródłowy porządkujący wybraną problematykę.

Konkluzja

Zarówno praca doktorska jak i dorobek twórczy Pani mgr Patrycji Toczyńskiej są zgodne z wymogami ustawy, a ich poziom artystyczny potwierdza jej wysokie kompetencje w obszarze sztuki fotografii. Na tej podstawie popieram wniosek Pani mgr Patrycji Toczyńskiej o nadanie stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne.

Witold Jacyków

